

752**ROZPORZĄDZENIE MINISTRA GOSPODARKI**

z dnia 28 czerwca 2001 r.

w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek.

Na podstawie art. 21 ust. 4 i art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 55, poz. 578) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) wykaz miast, w których wykonywanie zadań przewodnika turystycznego wymaga posiadania uprawnień przewodnika miejskiego,
- 2) warunki, jakim powinien odpowiadać wniosek o:
  - a) nadanie uprawnień przewodnika turystycznego i pilota wycieczek,
  - b) upoważnienie do przeprowadzenia szkolenia przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek,

- 3) wysokość opłat za sprawdzenie kwalifikacji osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, sprawdzenie znajomości języka obcego przez przewodnika turystycznego i pilota wycieczek oraz wysokość wynagrodzenia egzaminatorów,
  - 4) miasta i obszary, na których organizatorzy turystyki mają obowiązek zapewnienia udziału przewodnika turystycznego,
  - 5) programy szkolenia i zasady egzaminowania kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek,
  - 6) warunki uzyskiwania poszczególnych klas przewodników górskich, zakres terytorialny uprawnień przewodników górskich i stopień trudności tras oraz wycieczek prowadzonych przez przewodników górskich posiadających uprawnienia odpowiedniej klasy,
  - 7) skład, sposób powoływania i odwoływania członków komisji egzaminacyjnych dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek,
  - 8) skład i zasady działania komisji egzaminacyjnych języków obcych oraz wzory świadectw wydawanych przez te komisje,
  - 9) wzory dokumentów potwierdzających posiadanie uprawnień przewodnika turystycznego i pilota wycieczek.
- § 2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o:
- 1) warunkach zimowych — należy przez to rozumieć występowanie lokalnych zalodzeń, głębokiego lub świeżego śniegu oraz ujemnych temperatur,
  - 2) warunkach letnich — należy przez to rozumieć stan, w którym nie występują łącznie co najmniej dwa czynniki atmosferyczne, o których mowa w pkt 1.

Rozdział 2

Szkolenia dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek

§ 3. 1. Upoważnienie do przeprowadzenia szkolenia przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek wydaje na wniosek zainteresowanego podmiotu, zwanego dalej „wnioskodawcą”, wojewoda właściwy dla miejsca odbywania szkolenia.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) wskazanie jednostki organizacyjnej lub osoby ubiegającej się o upoważnienie,
- 2) określenie zakresu szkolenia, które wnioskodawca zamierza prowadzić, w tym wskazanie:
  - a) czy szkolenie ma mieć charakter podstawowy, czy uzupełniający,
  - b) obszaru uprawnień, którego ma dotyczyć szkolenie przewodników turystycznych, z podaniem zasięgu regionu dla uprawnień przewodnika terenowego innych niż obszar całego województwa,

- 3) wskazanie, czy upoważnienie ma mieć charakter stały, czy jednorazowy,
- 4) oświadczenie, czy szkolenie będzie przeprowadzone w ramach prowadzonej działalności gospodarczej,
- 5) wskazanie kierownika szkolenia lub innej osoby upoważnionej do występowania wobec wojewody w sprawach związanych ze szkoleniem,
- 6) informację o dotychczasowych szkoleniach prowadzonych przez wnioskodawcę, jeżeli wnioskodawca prowadził uprzednio szkolenia,
- 7) opis warunków szkolenia, w tym wskazanie miejsca odbywania wykładów i zajęć praktycznych, a także określenie miejsca przechowywania dokumentacji szkolenia i archiwum wydanych dokumentów.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) szczegółowe programy szkolenia, zgodne z odpowiednimi wymaganiami programów, o których mowa w § 4,
- 2) wykaz kadry wykładowców i instruktorów realizujących zajęcia objęte programem szkolenia, z udokumentowaniem ich kwalifikacji w formie:
  - a) odpisu dyplomu ukończenia studiów wyższych, w zakresie problematyki szkolenia przewidzianej do prowadzenia przez wykładowcę,
  - b) zaświadczenia o posiadaniu praktyki uzasadniającej powierzenie obowiązków instruktora w ramach zajęć praktycznych, wydanego przez jednostkę powierzającą zainteresowanemu wykonywanie zadań przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek lub przez stowarzyszenie zrzeszające przewodników turystycznych i pilotów wycieczek,
- 3) opinię wojewody lub wojewodów właściwych dla obszaru uprawnień przewodników turystycznych, jeżeli wojewoda, o którym mowa w ust. 1, nie jest właściwy dla tego obszaru,
- 4) oświadczenia osób objętych wykazem, o którym mowa w pkt 2, potwierdzające zgodę na współpracę z wnioskodawcą w zakresie objętym wnioskiem,
- 5) dokumenty potwierdzające prawo do korzystania z lokali wskazanych we wniosku jako miejsce prowadzenia zajęć, a także dokumenty potwierdzające prawo do korzystania z siedziby, w której wnioskodawca zamierza przechowywać dokumentację szkolenia i archiwum wydanych dokumentów,
- 6) wewnętrzny regulamin szkolenia, przedstawiany słuchaczom, określający w szczególności warunki potwierdzania udziału w zajęciach teoretycznych i praktycznych oraz ich zaliczenia.

§ 4. 1. Ustala się program podstawowego szkolenia ogólnego dla kandydatów na przewodników turystycznych, określony w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

2. Ustala się programy podstawowego szkolenia specjalistycznego dla kandydatów na:

- 1) przewodników górskich, składający się z:
  - a) części ogólnej — dla wszystkich przewodników górskich, określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia,
  - b) części szczegółowej — odrębnej dla przewodników beskidzkich, sudeckich i tatrzańskich, określony odpowiednio w załącznikach nr 3—5 do rozporządzenia,
- 2) przewodników miejskich — określony w załączniku nr 6 do rozporządzenia,
- 3) przewodników terenowych — określony w załączniku nr 7 do rozporządzenia.

3. Ustala się programy uzupełniającego szkolenia dla kandydatów na przewodników górskich:

- 1) ubiegających się o klasę drugą i pierwszą — określone w załączniku nr 8 do rozporządzenia,
- 2) ubiegających się o uprawnienie do prowadzenia wycieczek w warunkach wysokogórskich, powyżej III stopnia trudności w warunkach zimowych i IV stopnia trudności w warunkach letnich — określone w załączniku nr 9 do rozporządzenia.

4. Ustala się program szkolenia dla kandydatów na pilotów wycieczek, określony w załączniku nr 10 do rozporządzenia.

5. Program szkolenia podstawowego kandydatów na przewodników górskich obejmuje co najmniej 250 godzin zajęć, w tym po 50 godzin problematyki określonej w załączniku nr 1 i 2 do rozporządzenia oraz 150 godzin problematyki określonej odpowiednio w załączniku nr 3, 4 lub 5 do rozporządzenia, z tym że program szkolenia przewodników górskich tatrzańskich obejmuje dodatkowo 65 dni szkolenia praktycznego.

6. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników górskich rozszerzających posiadane uprawnienia w klasie trzeciej na kolejny obszar górski obejmuje co najmniej 100 godzin zajęć z problematyki określonej odpowiednio w załączniku nr 3, 4 lub 5 do rozporządzenia.

7. Program szkolenia dla kandydatów na przewodników miejskich obejmuje co najmniej 250 godzin, w tym 50 godzin z problematyki określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia i 200 godzin z problematyki określonej w załączniku nr 6 do rozporządzenia.

8. Program szkolenia dla przewodników terenowych obejmuje co najmniej 250 godzin, w tym 50 godzin z problematyki określonej w załączniku nr 1 do rozporządzenia i 200 godzin z problematyki określonej w załączniku nr 7 do rozporządzenia.

9. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników terenowych poszerzających zakres posiadanych uprawnień obejmuje co najmniej 100 godzin z problematyki określonej w załączniku nr 7 do rozporządzenia, z wyłączeniem metodyki i techniki prowadzenia wycieczek.

10. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników górskich beskidzkich i sudeckich ubiegających się o wyższą klasę obejmuje co najmniej 150 godzin zajęć z problematyki określonej w załączniku nr 8 do rozporządzenia.

11. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników górskich tatrzańskich ubiegających się o klasę drugą obejmuje co najmniej 75 godzin zajęć teoretycznych i 25 dni szkolenia praktycznego, a dla ubiegających się o klasę pierwszą — co najmniej 65 godzin zajęć teoretycznych i 28 dni szkolenia praktycznego, zgodnie z załącznikiem nr 8 do rozporządzenia.

12. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników górskich ubiegających się o uprawnienie do prowadzenia wycieczek w warunkach wysokogórskich obejmuje co najmniej 30 godzin szkolenia teoretycznego i 100 dni szkolenia praktycznego z problematyki określonej w załączniku nr 9 do rozporządzenia.

§ 5. Na podstawie programów, o których mowa w § 4, organizator szkolenia opracowuje szczegółowy program szkolenia w oparciu o następujące zasady:

- 1) liczba godzin przewidzianych na poszczególne zagadnienia może zostać zwiększona, a w szczególności uzasadnionych przypadkach można dokonać zmiany proporcji godzin pomiędzy poszczególnymi przedmiotami,
- 2) wymiar zajęć teoretycznych określa się w godzinach lekcyjnych, natomiast wymiar zajęć praktycznych — w dniach szkolenia, przyjmując, że jeden dzień szkolenia odpowiada 8 godzinom.

§ 6. 1. Osoby ubiegające się o nadanie uprawnień przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek składają wniosek do wojewody właściwego dla ich miejsca zameldowania na pobyt stały.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię i nazwisko oraz nazwisko rodowe osoby określonej w ust. 1,
- 2) imiona rodziców,
- 3) datę i miejsce urodzenia,
- 4) wykształcenie (rodzaj szkoły średniej lub wyższej i rok ukończenia),
- 5) miejsce zameldowania na pobyt stały oraz adres do korespondencji, w razie pobytu poza stałym miejscem zameldowania,
- 6) ostatnie miejsce zameldowania na pobyt stały w innym województwie,
- 7) wskazanie rodzaju i zakresu uprawnień, o które ubiega się osoba określona w ust. 1.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) odpis świadectwa lub dyplomu stwierdzającego posiadanie wykształcenia średniego lub wyższego,
- 2) 3 fotografie,
- 3) zaświadczenie o ukończeniu szkolenia prowadzonego przez jednostkę organizacyjną lub osobę

uprawnioną do szkolenia przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek oraz o odbyciu praktyki,

- 4) świadectwo zdania egzaminu przed właściwą komisją egzaminacyjną dla przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek,
- 5) świadectwo lekarskie, potwierdzające stan zdrowia umożliwiający wykonywanie funkcji przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek w zakresie objętym wnioskiem, wystawione w trybie i zakresie określonym przepisami o badaniach lekarskich pracowników,
- 6) oświadczenie o niekaralności za przestępstwa umyślne lub inne, popełnione w związku z wykonywaniem funkcji przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek.

4. Osoby ubiegające się o uzyskanie wyższej klasy przewodnika górskiego lub o rozszerzenie zakresu posiadanych uprawnień do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołączają:

- 1) zaświadczenie o ukończeniu szkolenia uzupełniającego, prowadzonego przez jednostkę organizacyjną lub osobę uprawnioną do szkolenia przewodników turystycznych,
- 2) świadectwo zdania egzaminu przed właściwą komisją egzaminacyjną dla przewodników turystycznych,
- 3) zaświadczenie o prowadzeniu wycieczek przez okres wymagany dla uzyskania wyższej klasy uprawnień, wydane przez jednostkę powierzającą tej osobie prowadzenie wycieczek.

5. Na wniosek osoby przedstawiającej dokumenty potwierdzające znajomość języka obcego, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, zwanej dalej „ustawą”, wojewoda poświadcza znajomość języka obcego w legitymacji przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek.

Rozdział 3

Uprawnienia przewodników turystycznych i pilotów wycieczek

§ 7. 1. Warunkiem uzyskania uprawnienia przewodnika górskiego klasy trzeciej jest wykazanie się wiadomościami i umiejętnościami w zakresie określonym programem szkolenia, niezbędnymi do:

- 1) prowadzenia wycieczek górskich pieszych w warunkach letnich wszystkimi szlakami oznakowanymi na określonym obszarze górskim, zwanym dalej „obszarem uprawnień”, oraz szlakami określonymi w programach szkolenia, w warunkach zimowych,
- 2) prowadzenia wycieczek autokarowych wszystkimi drogami na obszarze uprawnień.

2. Przewodnik górski klasy trzeciej, ubiegający się o uzyskanie uprawnień przewodnika górskiego klasy drugiej na danym obszarze, powinien, oprócz wyma-

gań określonych w ust. 1, spełniać następujące warunki:

- 1) posiadać co najmniej dwuletni staż przewodnika górskiego klasy trzeciej,
- 2) prowadzić wycieczki co najmniej przez 30 dni, a przewodnik tatrzański — 90 dni,
- 3) wykazać się wiadomościami i umiejętnościami z zakresu przedmiotów określonych w programie szkolenia uzupełniającego na klasę drugą na tym obszarze.

3. Przewodnik górski klasy drugiej, ubiegający się o uzyskanie uprawnień przewodnika górskiego klasy pierwszej na danym obszarze, powinien, oprócz wymagań określonych w ust. 1 i 2, spełniać następujące warunki:

- 1) posiadać co najmniej trzyletni staż przewodnika górskiego klasy drugiej,
- 2) prowadzić w klasie drugiej wycieczki w warunkach letnich i zimowych co najmniej przez 50 dni, a przewodnik tatrzański — 90 dni,
- 3) wykazać się wiadomościami i umiejętnościami z zakresu przedmiotów określonych w programie szkolenia uzupełniającego na klasę pierwszą na tym obszarze.

4. Kandydaci na przewodników górskich, niezależnie od warunków określonych w ust. 1—3, powinni posiadać umiejętności odpowiedniego zachowania się z grupą turystyczną w terenie nieoznakowanym, w warunkach zagrożeń występujących w górach.

§ 8. 1. Uprawnienia przewodnika górskiego beskidzkiego nadaje się na jeden lub więcej następujących obszarów górskich:

- 1) zachodni Beskidów Zachodnich, obejmujący Beskid Śląski, Beskid Mały, Beskid Makowski i Beskid Żywiecki do Przełęczy Sieniawskiej, wraz z położoną od nich na północ częścią Pogórza Karpackiego oraz Orawą,
- 2) wschodni Beskidów Zachodnich, obejmujący Beskid Wyspowy, Gorce, Beskid Sądecki, od Przełęczy Sieniawskiej do Przełęczy Tylickiej, wraz z położoną od nich na północ częścią Pogórza Karpackiego, a także Podhale, Pieniny, Spisz i Orawę,
- 3) Beskidów Wschodnich, obejmujący Bieszczady i Beskid Niski od Przełęczy Tylickiej do Przełęczy Użockiej, wraz z położoną od nich na północ częścią Pogórza Karpackiego.

2. Uprawnienia przewodnika górskiego tatrzańskiego nadaje się na obszar Tatr oraz obszar Podtatra obejmującego Spisz, Orawę, Podhale i Pieniny.

3. Uprawnienia przewodnika górskiego sudeckiego nadaje się na obszar Sudetów, obejmujący Karkonosze i Pogórze Karkonoskie, Góry i Pogórze Izerskie, Góry i Pogórze Kaczawskie, Rudawy Janowickie oraz Kotlinę Jeleniogórską, Kotlinę Kamiennogórską, Góry Kamienne, Góry i Pogórze Wałbrzyskie, Góry Sowie, Góry Bardzkie, Góry Stołowe, Góry Bystrzyckie, Góry Orlickie, Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie, Góry Złote,

Góry Opawskie i Kotlinę Kłodzką, wraz z położoną od nich na północ częścią Przedgórze Sudeckiego.

§ 9. 1. Ustala się następujące stopnie trudności tras i wycieczek prowadzonych przez przewodników górskich odpowiedniej klasy:

- 1) przewodnik górski klasy trzeciej jest uprawniony do prowadzenia pieszych wycieczek górskich w warunkach letnich szlakami oznakowanymi, pieszych wycieczek w warunkach zimowych szlakami określonymi w programach szkolenia, a także wycieczek autokarowych,
- 2) przewodnik górski klasy drugiej jest uprawniony do prowadzenia:
  - a) pieszych wycieczek górskich wszystkimi szlakami turystycznymi w warunkach letnich oraz szlakami oznakowanymi w warunkach zimowych,
  - b) wycieczek autokarowych,
  - c) pieszych wycieczek górskich po drogach taternickich do III stopnia trudności w warunkach letnich i do II stopnia trudności w warunkach zimowych,
- 3) przewodnik górski klasy pierwszej jest uprawniony do prowadzenia:
  - a) wycieczek górskich w warunkach letnich i zimowych wszystkimi szlakami turystycznymi na obszarze uprawnień,
  - b) wycieczek autokarowych,
  - c) pieszych wycieczek górskich po drogach taternickich do IV stopnia trudności w warunkach letnich i do III stopnia trudności w warunkach zimowych.

2. Stopień trudności tras oraz wycieczek prowadzonych przez przewodników górskich posiadających uprawnienia odpowiedniej klasy określają szczegółowe programy szkolenia specjalistycznego i uzupełniającego określone w załącznikach nr 3—5 i 8 do rozporządzenia.

3. Prowadzenie wycieczek górskich w Tatrach powyżej IV stopnia trudności w warunkach letnich i powyżej III stopnia trudności w warunkach zimowych wymaga uprawnień przewodnika górskiego tatrzańskiego i dodatkowego szkolenia uzupełniającego, określonego w załączniku nr 9 do rozporządzenia.

§ 10. Ustanawia się wykaz miast, w których do oprowadzania wycieczek są wymagane uprawnienia przewodnika miejskiego:

- 1) Gdańsk, Gdynia, Sopot (łącznie),
- 2) Katowice z Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym (łącznie),
- 3) Kraków,
- 4) Lublin,
- 5) Łódź,
- 6) Poznań,
- 7) Szczecin,
- 8) Toruń,

9) Warszawa,

10) Wrocław.

§ 11. Uprawnienia przewodników miejskich obejmują także oprowadzanie po obiektach i obszarach znajdujących się w strefie podmiejskiej, jeżeli te obiekty i obszary są związane z historią, kulturą lub gospodarką miasta oraz objęte są programem szkolenia przewodników miejskich.

§ 12. Organizator turystyki jest obowiązany, w obsłudze grupy turystów, do zapewnienia udziału:

- 1) przewodnika miejskiego — dla miast wymienionych w § 10, jeżeli program imprezy obejmuje zwiedzanie miasta lub wybranych obiektów na jego obszarze, w muzeach i obiektach zabytkowych, w których nie oprowadza uprawniony pracownik,
- 2) przewodnika górskiego — na obszarach górskich określonych w § 8, jeżeli program imprezy przewiduje wycieczki piesze poza obszarem miejscowości,
- 3) przewodnika terenowego lub przewodnika miejskiego w przypadkach, o których mowa w § 11, w parkach narodowych, krajobrazowych i rezerwach udostępnianych do ruchu turystycznego, jeżeli program imprezy obejmuje zwiedzanie tych miejsc, w muzeach i obiektach zabytkowych, w których nie oprowadza uprawniony pracownik, a także na obszarach, na których obowiązują przepisy porządkowe prawa miejscowego w zakresie ochrony zdrowia lub życia.

Rozdział 4

Postępowanie egzaminacyjne

§ 13. 1. Komisję egzaminacyjną dla przewodników turystycznych oraz komisję egzaminacyjną dla pilotów wycieczek, zwane dalej „komisjami egzaminacyjnymi”, powołuje się w składzie:

- 1) przewodniczący,
- 2) zastępca przewodniczącego,
- 3) członkowie w liczbie co najmniej 4 osób.

2. Kandydaci do komisji egzaminacyjnych powinni spełniać następujące kryteria:

- 1) posiadać wykształcenie wyższe w zakresie objętym problematyką szkolenia lub
- 2) posiadać odpowiednio uprawnienia przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek oraz wykazać się pięcioletnią czynną działalnością odpowiednio jako przewodnik turystyczny lub pilot wycieczek.

3. W skład komisji egzaminacyjnych mogą być powoływane osoby, które utraciły uprawnienia z przyczyn od nich niezależnych, a posiadają przynajmniej dziesięcioletnią praktykę jako przewodnicy turystyczni lub piloci wycieczek.

4. Sekretarzem komisji jest pracownik urzędu wojewódzkiego odpowiedzialny za sporządzenie dokumentacji z przebiegu egzaminu.

§ 14. 1. Członek komisji egzaminacyjnych może zostać odwołany w każdym czasie:

- 1) na własny wniosek,
- 2) na wniosek przewodniczącego komisji, w razie nieusprawiedliwionego niewykonywania przez niego obowiązków lub rażąco niedbałego ich wykonywania,
- 3) w razie utraty uprawnień przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek, z zastrzeżeniem § 13 ust. 3.

2. W razie odwołania z przyczyn określonych w ust. 1 członek komisji wskazanego przez stowarzyszenie zrzeszające przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek wojewoda występuje do tego stowarzyszenia o wskazanie innych kandydatów.

3. Przewodniczący komisji egzaminacyjnej i jego zastępca mogą zostać odwołani z przyczyn określonych w ust. 1 pkt 1 i 3.

§ 15. 1. Przewodniczący komisji egzaminacyjnych, w celu przeprowadzenia egzaminu dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek, powołują zespoły egzaminacyjne.

2. W skład zespołu wchodzi trzech egzaminatorów, w tym przewodniczący zespołu.

3. W pracach zespołu egzaminacyjnego uczestniczy także sekretarz komisji, odpowiedzialny za prawidłowe sporządzenie dokumentacji z przebiegu egzaminu.

4. Do zespołu egzaminacyjnego nie powołuje się egzaminatora, który uczestniczył w szkoleniu osób egzaminowanych jako organizator, kierownik szkolenia lub wykładowca.

5. Na wniosek jednostki organizacyjnej lub osoby prowadzącej szkolenie przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek, złożony do sekretarza komisji, przewodniczący komisji wyznacza termin egzaminu oraz podaje go do wiadomości tym podmiotom nie później niż 30 dni od dnia złożenia wniosku.

6. Do zadań komisji egzaminacyjnych oraz zespołów egzaminacyjnych należy:

- 1) przygotowanie tematów i testów egzaminu pisemnego,
- 2) przygotowanie zestawów pytań egzaminu ustnego,
- 3) określenie zadań do realizacji w ramach części praktycznej egzaminu,
- 4) przeprowadzenie egzaminu i wystawienie ocen,
- 5) wydanie świadectw, o których mowa w § 19 ust. 1.

7. Tematy, testy oraz zestawy pytań określone w ust. 6 oraz protokół przebiegu egzaminu, o którym mowa w § 18 ust. 17, stanowią dokumentację przechowywaną przez wojewodę.

§ 16. 1. Do egzaminu dopuszcza się osoby, które do siedmiu dni przed egzaminem przedstawiły:

- 1) zaświadczenie o ukończeniu szkolenia i odbyciu zajęć praktycznych zgodnie z treścią upoważnienia wojewody dla organizatora szkolenia,
- 2) dowód wniesienia opłaty egzaminacyjnej.

2. Egzamin jest przeprowadzany, jeżeli do egzaminu zostało dopuszczonych co najmniej 15 kandydatów.

§ 17. 1. Część pisemną egzaminu przeprowadza się w wydzielonej sali, w warunkach umożliwiających egzaminowanym samodzielną pracę.

2. Przed wejściem na salę egzaminacyjną osoba przystępująca do egzaminu jest obowiązana okazać dowód osobisty lub paszport.

3. Osoba sprawująca nadzór nad prawidłowym przebiegiem egzaminu może wykluczyć z egzaminu osobę, która podczas egzaminu korzystała z cudzej pomocy, posługiwała się niedozwolonymi materiałami pomocniczymi, pomagała innym uczestnikom egzaminu lub w inny sposób zakłócała przebieg egzaminu.

4. Podczas egzaminu zdający może opuścić salę egzaminacyjną po uzyskaniu zgody osoby sprawującej nadzór nad prawidłowym przebiegiem egzaminu. Przed opuszczeniem sali zdający przekazuje pracę sekretarzowi zespołu egzaminacyjnego.

§ 18. 1. Egzamin dla kandydatów na przewodników turystycznych i pilotów wycieczek składa się z dwóch części:

- 1) teoretycznej — obejmującej zagadnienia, dla których programy szkolenia przewidują zajęcia teoretyczne,
- 2) praktycznej — obejmującej zagadnienia, dla których programy szkolenia przewidują zajęcia praktyczne, realizowane w terenie.

2. Część teoretyczna egzaminu jest przeprowadzana w formie pisemnej i ustnej.

3. Prace pisemne są oznaczane kodem.

4. Część pisemna egzaminu trwa 45 minut i polega na rozwiązaniu testu składającego się z 30 pytań.

5. Każde pytanie testowe jest oceniane w następujący sposób:

- 1) odpowiedź prawidłowa — dwa punkty,
- 2) odpowiedź nieprawidłowa lub brak odpowiedzi — zero punktów.

6. Warunkiem zdania części pisemnej egzaminu jest uzyskanie co najmniej 40 punktów.

7. Do części ustnej egzaminu dopuszcza się osoby, które zaliczyły pozytywnie część pisemną egzaminu.

8. Część ustna egzaminu jest przeprowadzana w terminie wyznaczonym przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej.

9. Część ustna egzaminu polega na udzieleniu odpowiedzi na pytania zamieszczone w wylosowanym zestawie pytań.

10. Każdy z zestawów składa się z trzech pytań.

11. Każdy egzaminator ocenia odrębnie odpowiedź na każde pytanie, przyznając od dwóch do pięciu punktów za odpowiedź prawidłową oraz zero punktów za odpowiedź nieprawidłową lub za brak odpowiedzi.

12. Część ustną egzaminu uważa się za zdaną w razie uzyskania przez zdającego co najmniej siedmiu punktów od każdego egzaminatora oraz nieuzyskania za żadne pytanie zera punktów od któregokolwiek z egzaminatorów.

13. Po zakończeniu części ustnej egzaminu sekretarz zespołu egzaminacyjnego ogłasza wyniki tej części.

14. Część praktyczna egzaminu dla pilotów wycieczek, przewodników miejskich i terenowych trwa jeden dzień, a dla przewodników górskich — dwa dni.

15. Część praktyczna egzaminu składa się z trzech zadań.

16. Do części praktycznej egzaminu dopuszcza się osoby, które zaliczyły część teoretyczną egzaminu.

17. Protokół przebiegu egzaminu obejmuje w szczególności: listę osób, które zgłosiły się na egzamin, oceny wystawione przez każdego egzaminatora oraz uzgodnioną ocenę łączną, a także uwagi zgłaszane w trakcie trwania egzaminu przez jego uczestników. Protokół podpisują wszyscy członkowie zespołu egzaminacyjnego oraz sekretarz komisji.

§ 19. 1. Osobie, która zdała egzamin z wynikiem pozytywnym, wydaje się świadectwo według wzoru określonego w załączniku nr 11 do rozporządzenia.

2. Osoba, która nie zdała części pisemnej, ustnej lub praktycznej egzaminu, może wystąpić o ponowne dopuszczenie do każdej z części egzaminu po upływie 30 dni od dnia, w którym ogłoszono wyniki egzaminu.

§ 20. Komisje egzaminacyjne języków obcych działają stale, jeżeli liczba osób zgłaszających zamiar złożenia egzaminu ze znajomości języka obcego w ciągu roku kalendarzowego w danym województwie przekracza 30 osób, lub w celu przeprowadzenia jednego egzaminu.

§ 21. 1. Komisja składa się co najmniej z trzech egzaminatorów, w tym przewodniczącego.

2. Przewodniczący komisji może wyznaczyć zespoły egzaminacyjne składające się z dwóch egzaminatorów, w tym przewodniczącego zespołu.

3. W pracach komisji egzaminacyjnej języków obcych i jej zespołu egzaminacyjnego uczestniczy sekretarz komisji, którym jest pracownik urzędu wojewódzkiego. Sekretarz jest odpowiedzialny za sporządzenie dokumentacji z przebiegu egzaminu.

4. Do członków komisji egzaminacyjnej języków obcych stosuje się odpowiednio § 14.

5. Komisja do przeprowadzenia jednego egzaminu ze znajomości języka obcego składa się z dwóch egzaminatorów, z których jeden pełni funkcję przewodniczącego komisji.

§ 22. 1. Do zadań komisji egzaminacyjnej języków obcych należy:

- 1) przygotowanie tematów i testów egzaminu pisemnego,
- 2) przygotowanie zestawów pytań egzaminu ustnego,
- 3) przeprowadzenie egzaminu i wystawienie ocen,
- 4) wydawanie świadectw, o których mowa w § 26.

2. Tematy, testy oraz zestawy pytań określone w ust. 1 oraz protokół przebiegu egzaminu, o którym mowa w § 24 ust. 11, stanowią dokumentację przechowywaną przez wojewodę.

§ 23. 1. Posiedzenia komisji egzaminacyjnych języków obcych odbywają się w terminach podanych do publicznej wiadomości, w miejscach ogólnie dostępnych w urzędach wojewódzkich, co najmniej 30 dni przed planowanym dniem egzaminu.

2. Zgłoszenia do egzaminu ze znajomości języka obcego mogą składać:

- 1) osoby posiadające uprawnienia przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek,
- 2) jednostki organizacyjne lub osoby upoważnione do przeprowadzenia szkolenia przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w imieniu uczestników szkolenia.

3. Do zgłoszenia, o którym mowa w ust. 2, dołącza się dowód wniesienia opłaty egzaminacyjnej. Opłatę egzaminacyjną wnosi się nie później niż siedem dni przed terminem egzaminu.

§ 24. 1. Egzamin sprawdzający znajomość języka obcego przez przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, o którym mowa w art. 32 ust. 2 ustawy, ma na celu stwierdzenie znajomości języka obcego odpowiednio w mowie i piśmie, z uwzględnieniem terminologii zawodowej, w stopniu umożliwiającym wypełnianie obowiązków przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek.

2. Egzamin ze znajomości języka obcego dla przewodników turystycznych obejmuje w szczególności:

- 1) wypowiedź z zakresu wiedzy krajoznawczej na zadany temat,
- 2) rozmowę, obejmującą pytania zadawane ustnie i płynne posługiwanie się językiem obcym przy udzielaniu odpowiedzi, zarówno z zakresu wiedzy krajoznawczej, jak i praktycznych zagadnień obsługi turystów.

3. Egzamin ze znajomości języka obcego dla pilotów wycieczek obejmuje w szczególności:

- 1) test pisemny z zakresu rozumienia sformułowań handlowych, urzędowych i krajoznawczych oraz potwierdzający umiejętność formułowania wypowiedzi w języku obcym,
- 2) rozmowę obejmującą pytania zadawane ustnie i płynne posługiwanie się językiem obcym przy udzielaniu odpowiedzi.

4. Egzamin pisemny trwa 90 minut i polega na rozwiązaniu testu składającego się z 30 pytań.

5. Egzamin ustny jest przeprowadzany w terminie wyznaczonym przez przewodniczącego komisji egzaminacyjnej, nie wcześniej jednak niż po zakończeniu egzaminu pisemnego i podaniu jego wyników do wiadomości egzaminowanych.

6. Egzamin ustny polega na udzieleniu odpowiedzi na pytania zamieszczone w wylosowanym zestawie.

7. Każdy z zestawów składa się z trzech pytań.

8. Egzamin ustny uważa się za zdany w razie uzyskania przez zdającego co najmniej czterech punktów za każde pytanie.

9. Po zakończeniu egzaminu ustnego sekretarz zespołu egzaminacyjnego ogłasza jego wyniki.

10. Do przeprowadzenia egzaminu stosuje się odpowiednio przepisy § 17 i § 18 ust. 5—7, ust. 11 oraz ust. 13.

11. Protokół przebiegu egzaminu obejmuje w szczególności: listę osób, które zgłosiły się na egzamin, oceny wystawione przez każdego egzaminatora oraz uzgodnioną ocenę łączną, a także uwagi zgłaszane w trakcie trwania egzaminu przez jego uczestników. Protokół podpisują wszyscy członkowie komisji lub zespołu egzaminacyjnego oraz sekretarz komisji.

§ 25. Osoba, która nie zdała egzaminu ze znajomości języka obcego, może wystąpić o ponowne dopuszczenie do egzaminu po upływie 30 dni od dnia, w którym ogłoszono wyniki egzaminu.

§ 26. Osobom, które zdały egzamin ze znajomości języka obcego z wynikiem pozytywnym, wydaje się świadectwo znajomości języka obcego w zakresie wymagany od przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek, według wzoru określonego w załączniku nr 12 do rozporządzenia.

Rozdział 5

Opłaty egzaminacyjne i wynagrodzenia egzaminatorów

§ 27. 1. Opłaty egzaminacyjne za sprawdzenie kwalifikacji kandydatów na przewodników turystycznych lub pilotów wycieczek oraz za sprawdzenie znajomości języka obcego przez przewodnika turystycznego lub pilota wycieczek, a także wysokość wynagrodzenia egzaminatorów ustala się jako procent najniższego wynagrodzenia za pracę przysługującego pracownikom, ustalonego zgodnie z przepisami prawa pracy, obowiązującego w dniu przeprowadzenia egzaminu, zwanego

dalej „najniższym wynagrodzeniem”. Stawki opłat i wynagrodzenia zaokrągla się do pełnych złotych w górę.

2. Opłata za egzamin osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, a także za egzamin ze znajomości języka obcego przez przewodnika turystycznego i pilota wycieczek wynosi:

- 1) 15% najniższego wynagrodzenia — za egzamin osób ubiegających się o uprawnienia pilota wycieczek,
- 2) 10% najniższego wynagrodzenia — za część teoretyczną egzaminu osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika turystycznego,
- 3) 10% najniższego wynagrodzenia — za część praktyczną egzaminu osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika miejskiego i terenowego,
- 4) 15% najniższego wynagrodzenia — za część praktyczną egzaminu osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika górskiego,
- 5) 10% najniższego wynagrodzenia — za egzamin sprawdzający kwalifikacje przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, któremu zawieszono uprawnienia,
- 6) 10% najniższego wynagrodzenia — za egzamin ze znajomości języka obcego przez przewodnika turystycznego i pilota wycieczek.

§ 28. 1. Opłatę wniesioną przez osobę, która nie przystąpiła do egzaminu, zwraca się w połowie wysokości.

2. Opłaty egzaminacyjne nie obejmują kosztów przejazdu i zakwaterowania egzaminowanego związanych z przeprowadzeniem egzaminu, które egzaminowany pokrywa we własnym zakresie.

§ 29. 1. Za przeprowadzenie części teoretycznej egzaminu dla osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika turystycznego, za przeprowadzenie egzaminu dla osób ubiegających się o uprawnienie pilota wycieczek oraz za przeprowadzenie egzaminu sprawdzającego egzaminatorowi przysługuje wynagrodzenie w wysokości:

- 1) 3% najniższego wynagrodzenia — za jednego egzaminowanego, jeżeli egzaminator pełni funkcję przewodniczącego zespołu egzaminacyjnego,
- 2) 2% najniższego wynagrodzenia — za jednego egzaminowanego, dla każdego z pozostałych członków zespołu egzaminacyjnego.

2. Za przeprowadzenie części praktycznej egzaminu dla osób ubiegających się o uprawnienia przewodnika turystycznego egzaminatorowi przysługuje wynagrodzenie równe 30% najniższego wynagrodzenia, za każdy dzień przeprowadzonego egzaminu. Wynagrodzenie obejmuje przygotowanie zadań egzaminacyjnych, przeprowadzenie egzaminu i ocenę jego wyników.

3. Wynagrodzenie egzaminatora sprawdzającego znajomość języka obcego przez pilota wycieczek lub

przewodnika turystycznego wynosi 3% najniższego wynagrodzenia za jedną osobę.

4. Wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1 i 3, obejmuje przygotowanie pytań, przeprowadzenie egzaminu pisemnego i ustnego oraz ocenę prac pisemnych.

5. Egzaminatorowi wypłaca się 20% wynagrodzenia, określonego w ust. 1 i 3, za przygotowanie pytań do egzaminu, który nie odbył się z powodu nieprzystąpienia zgłoszonych osób.

§ 30. 1. Potwierdzeniem posiadania uprawnień przewodnika turystycznego i pilota wycieczek jest legitymacja i identyfikator noszony w widocznym miejscu podczas pełnienia obowiązków.

2. Ustala się wzór legitymacji:

- 1) przewodnika miejskiego i terenowego, określony w załączniku nr 13 do rozporządzenia,
- 2) przewodnika górskiego, określony w załączniku nr 14 do rozporządzenia,
- 3) pilota wycieczek, określony w załączniku nr 15 do rozporządzenia.

3. Ustala się wzór identyfikatorów:

- 1) przewodnika turystycznego, określony w załączniku nr 16 do rozporządzenia,
- 2) pilota wycieczek, określony w załączniku nr 17 do rozporządzenia.

Rozdział 6

Przepisy przejściowe i końcowe

§ 31. 1. Uprawnienia przewodników sudeckich, nadane na obszar wschodni lub zachodni Sudetów, zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 26 marca 1999 r. w sprawie przewodników turystycznych i pilotów wycieczek (Dz. U. Nr 31, poz. 301),

podlegają rozszerzeniu na cały obszar Sudetów po odbyciu przeszkolenia uzupełniającego na zasadach określonych w § 4 ust. 6.

2. Uprawnienia przewodnika turystycznego górskiego tatrzańskiego pierwszej klasy uzyskane na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, obejmują prowadzenie pieszych wycieczek górskich po drogach taternickich do V stopnia trudności w warunkach letnich i do III stopnia trudności w warunkach zimowych.

3. Przewodnikom terenowym, którzy na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, nabyli uprawnień do oprowadzania po miastach wymienionych w § 10, wojewodowie potwierdzą to prawo w legitymacjach przewodników.

§ 32. 1. Zachowują ważność legitymacje przewodników turystycznych i pilotów wycieczek wydane na podstawie rozporządzenia, o którym mowa w § 31 ust. 1.

2. Identyfikatory, o których mowa w § 30 ust. 1, zostaną wydane do dnia 30 grudnia 2001 r.

3. Przepis § 30 ust. 1 w zakresie dotyczącym noszenia identyfikatora ma zastosowanie od dnia 1 stycznia 2002 r.

§ 33. Postępowania w sprawach o potwierdzenie posiadanych w dniu 1 lipca 1998 r. uprawnień przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, wszczęte przed dniem wejścia w życie rozporządzenia i do tego dnia niezakończone ostateczną decyzją administracyjną, prowadzi się zgodnie z przepisami rozporządzenia, o którym mowa w § 31 ust. 1.

§ 34. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 7 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Gospodarki: *J. Steinhoff*

Załączniki do rozporządzenia Ministra
Gospodarki z dnia 28 czerwca 2001 r.
(poz. 752)

Załącznik nr 1

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA OGÓLNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH**

I. Założenia ogólne

1. W programie szkolenia powinny być uwzględnione, w proporcjach zalecanych programami szkolenia, zajęcia teoretyczne (wykłady i seminaria) oraz zajęcia praktyczne (ćwiczenia w terenie, wycieczki szkoleniowe).

2. W programie szkolenia należy przewidzieć praktyki polegające na samodzielnym przeprowadzeniu, pod kierunkiem instruktora, od 2 do 5 wycieczek.

II. Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Minimalna ilość godzin
1	2	3	4
1	Historia Polski	Podstawowe wiadomości z historii Polski	8
2	Geografia turystyczna Polski	Ogólna charakterystyka położenia geograficznego i środowiska przyrodniczego. Kraje geograficzne i krajobrazy Polski, naturalne i przekształcone. Ogólna charakterystyka gospodarki Polski i zagadnienia demograficzne. Podział administracyjny. Charakterystyka ważniejszych regionów turystycznych. Mniejszości narodowe i religie	8
3	Historia kultury w Polsce	Historia architektury w Polsce. Charakterystyczne cechy poszczególnych stylów architektonicznych w ich rozwoju historycznym, rozmieszczenie obiektów reprezentujących poszczególne style na mapie zabytków. Najważniejsze muzea polskie. Zabytki piśmiennictwa polskiego w zbiorach muzealnych. Najciekawsze dzieła malarstwa europejskiego w polskich zbiorach muzealnych. Malarstwo polskie - główne kierunki i przedstawiciele. Współczesna sztuka polska w zbiorach muzealnych. Ochrona dóbr kultury, jej formy prawne i organizacyjne. Kultura i sztuka ludowa. Główne regiony etnograficzne	8
4	Ochrona przyrody i środowiska w Polsce	Podstawy programowe i prawne ochrony przyrody. Formy ochrony przyrody w Polsce. Krajowy system obszarów chronionych, międzynarodowe formy i systemy obszarów chronionych w Polsce. Zagrożenia środowiska przyrodniczego, w tym związane z zagospodarowaniem i ruchem turystycznym. Podstawowe pojęcia ekologii. Różnorodność biologiczna Polski – podstawowe pojęcia, stan, zagrożenia. Zasady ruchu turystycznego w lasach i na obszarach chronionych, bezpieczeństwo przeciwpożarowe w lasach. Formy (rodzaje) turystyki sprzyjające ochronie i zrównoważonemu użytkowaniu środowiska przyrodniczego	6
5	Turystyka w Polsce	Podstawowe pojęcia z zakresu turystyki wg terminologii Światowej Organizacji Turystyki. Wartości społeczne, zdrowotne, wychowawcze i gospodarcze turystyki. Podstawowe pojęcia z zakresu krajoznawstwa. Pionierzy turystyki i krajoznawstwa. Zarys historii turystyki w Polsce na tle krajów europejskich. Organizacja turystyki w Polsce: administracja rządowa i samorządowa, organizacje społeczne, izby gospodarcze, przedsiębiorstwa i biura turystyczne. Historia i organizacja przewodnictwa turystycznego	4
6	Metodyka i etyka przewodnictwa	Kultura osobista, etyka i moralność przewodnika. Kultura uprawiania turystyki. Słowo jako narzędzie pracy przewodnika. Opanowanie języka polskiego i jego kultura, słownictwo, przykłady najczęstszych błędów	6

1	2	3	4
	Ogólne zasady bezpieczeństwa	językowych. Posługiwanie się mikrofonem w autokarze, pomieszczeniu zamkniętym i na wolnym powietrzu. Orowadzanie grupy wycieczkowej w terenie otwartym i w pomieszczeniach zamkniętych ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sakralnych, muzealnych, cmentarzy i miejsc martyrologii. Problematyka wycieczek szkolnych, oddziaływanie wychowawcze na dzieci i młodzież. Orowadzanie wycieczek osób niepełnosprawnych. Ogólne zasady bezpieczeństwa w prowadzeniu wycieczek. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, reanimacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Skład podstawowej apteczki	
7	Podstawowe przepisy prawne w turystyce	Ustawa o usługach turystycznych. Umowy w turystyce, ich rodzaje, prawa i obowiązki stron. Umowy biur podróży z klientami. Stosunek prawny przewodnik—uczestnik wycieczki. Podstawy prawne zatrudniania przewodników (umowa o pracę, umowa o dzieło, umowa zlecenia). Odpowiedzialność prawna przewodnika: karna, cywilna i służbowa. Przepisy związane z ruchem osobowym: meldunkowe, celne, graniczne i drogowe. Ubezpieczenia turystyczne	6
8	Wybrane zagadnienia z psychologii i socjologii	Psychologia i socjologia grupy wycieczkowej. Przewodnik jako kierownik zespołu. Opis pożądanej sylwetki, cech psychofizycznych i walorów osobistych przewodnika. Zasady organizacji i kierowania zespołami ludzkimi, systemy komunikacji, grupy nieformalne. Psychologia młodzieży. Znużenie fizyczne i psychiczne, sposoby zapobiegania. Metody rozwiązywania konfliktów w grupie turystycznej oraz zapobiegania i likwidacji negatywnych zjawisk występujących w turystyce. Kształtowanie postaw proekologicznych u organizatorów i uczestników ruchu turystycznego	4
		OGÓŁEM	50

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH
– CZĘŚĆ OGÓLNA DLA WSZYSTKICH RODZAJÓW
PRZEWODNICTWA GÓRSKIEGO**

I. Założenia ogólne

1. Kurs dla kandydatów na przewodników górskich powinien trwać co najmniej 12 miesięcy, a dla kandydatów na przewodników tatrzańskich – 24 miesiące; jego program powinien obejmować zajęcia praktyczne zarówno w warunkach letnich, jak i zimowych.
2. Szkolenie dla przewodników ubiegających się o wyższe klasy może odbywać się w formie kierowanego samokształcenia, obejmującego tematy wymagane programem szkolenia.

II. Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny / w tym praktyczne/
1	Podstawowe wiadomości o górach Europy i świata	Przegląd masywów i pasm górskich wszystkich kontynentów ze szczególnym uwzględnieniem gór Europy	4
2	Geografia turystyczna gór Polski	Podział geograficzny, morfologiczny i turystyczny gór Polski. Charakterystyka środowiska geograficznego oraz topografia najważniejszych grup górskich. Klimat i wody. Główne szlaki turystyczne.	8
3	Zagadnienia ochrony obszarów górskich	Górskie parki narodowe, parki krajobrazowe i wybrane rezerwy przyrody – funkcje, znaczenie, zagrożenia. Wrażliwość ekosystemów górskich na zagrożenia i sposoby przeciwdziałania	4
4	Góry w kulturze polskiej	Góry w literaturze pięknej, twórczości plastycznej i muzycznej. Kultura ludowa, jej główne przejawy i cechy. Wydawnictwa o tematyce górskiej: mapy, monografie, albumy, przewodniki, czasopisma i periodyki	4
5	Historia i organizacja turystyki górskiej w Polsce	Historia poznania gór i turystyki górskiej, alpinizmu, przewodnictwa i ratownictwa górskiego. Wybitni polscy znawcy gór i turystyki górskiej. Polacy w górach świata. Organizacja turystyki górskiej, alpinizmu i ratownictwa górskiego	4
6	Zasady letniej i zimowej turystyki górskiej	Sprzęt i ekwipunek turystyczny. Zasady znakowania szlaków turystycznych. Odznaki turystyczne: GOT i GON. Metodyka prowadzenia grupy wycieczkowej w terenie górskim. Orientacja w terenie. Posługiwanie się mapą i kompasem	6 /4/
7	Bezpieczeństwo w górach	Charakterystyczne cechy klimatu górskiego. Rodzaje zagrożeń występujących w górach . Prowadzenie grupy wycieczkowej w warunkach ekstremalnych /mgła, burza, noc, oblodzenie, zabłądzenie itp./ . Stan zdrowia turysty, przygotowanie kondycyjne, przeciwwskazania do uprawiania turystyki górskiej. Aklimatyzacja, choroba górską - jej objawy, zapobieganie i leczenie. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, reanimacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Improwizowany sprzęt transportowy i transport poszkodowanego. Wzywanie pomocy w górach. Podstawowe zasady asekuracji w terenie eksponowanym. Skład podstawowej apteczki przewodnika	20 /10/
		OGÓLEM	50/14/

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH
— CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW BESKIDZKICH**

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny /w tym praktyczne/
1	Historia Beskidów na tle historii Polski	Wybrane wiadomości z historii Polski. Archeologia, osadnictwo, problematyka społeczna, kulturalna, gospodarcza, narodowościowa. Ważne wydarzenia historyczne. Historia miast i miejscowości. Beskidy w okresie II Rzeczypospolitej i II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Ważniejsze postacie historyczne, miejscowości i obiekty z nimi związane. Ważniejsze wydarzenia z historii współczesnej	30
2	Środowisko geograficzne Beskidów i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska geograficznego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym	20 /10/
3	Kultura i sztuka Beskidów	Historia kultury i sztuki Beskidów. Wpływ kultury Beskidów na kulturę narodową. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Obiekty architektury współczesnej. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne (wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania). Prasa i wydawnictwa regionalne. Wybitni twórcy dawni i współcześni	18 /10/
4	Etnografia i kultura ludowa	Kultura ludowa, strój i obrzędy. Budownictwo drewniane, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego. Skanseny, muzea i izby regionalne	10 /5/
5	Topografia, komunikacja, zagospodarowanie turystyczne	Szczegółowa topografia Beskidów, układ grzbietów i dolin rzecznych, przebieg działów wodnych. Szlaki turystyczne, baza noclegowa, koleje linowe, wyciągi narciarskie, układ komunikacyjny, linie kolejowe i szosy, dojazdy i parkingi, panoramy z punktów widokowych	40 /20/
6	Trasy dojazdowe w Beskidy	Drogi, koleje, ważniejsze obiekty przy trasach dojazdowych	10
7	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek	Prowadzenie grupy wycieczkowej w warunkach ekstremalnych /mgła, burza, noc, oblodzenie, zabłądzenie itp./ Stan zdrowia turysty, przygotowanie kondycyjne, przeciwwskazania do uprawiania turystyki górskiej. Aklimatyzacja, choroba górską – jej objawy, zapobieganie i leczenie. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, reanimacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Improwizowany sprzęt transportowy i transport poszkodowanego. Wzywanie pomocy w górach. Podstawowe zasady asekuracji w terenie eksponowanym. Skład podstawowej apteczki przewodnika	22 /16/
OGÓLEM			150/61/

Uwagi:

1. Dla przedmiotów wymienionych w lp. 1-6 tabeli obowiązują szczegółowe wiadomości o wybranym obszarze Beskidów Polskich oraz szczegółowe wiadomości o odpowiedniej części Beskidów Czeskich i Słowackich, a także ogólne wiadomości o pozostałych częściach Beskidów Polskich, Beskidach Czeskich i Słowackich oraz górskich pasmach przyległych.
2. Użyte w pkt 1 określenie „odpowiednia część Beskidów Czeskich i Słowackich” oznacza:
  - 1/ dla obszaru zachodniego Beskidów Zachodnich: Beskid Śląski - pasmo graniczne, Beskidy Śląsko-Morawskie od przełęczy Pindula do linii szosy Valazské Mezirici - Nowy Jicin, Jaworniki od doliny Kisucy do linii szosy Puckov - Vsetin, Góry Kisuckie, Małą Fatrę po dolinę Wagu, Orawskie Beskidy z Dolną Orawą, Magurę Orawską oraz Góry Choczańskie,
  - 2/ dla obszaru wschodniego Beskidów Zachodnich: Magurę Spiską, Góry Lewockie i Góry Czerhowskie,
  - 3/ dla obszaru Beskidów Wschodnich: Pogórze Ondawskie, Góry Bukowskie i pasmo Wyhorlatu.

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH
– CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW SUDECKICH**

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny /w tym praktyczne/
1	Historia Sudetów na tle historii Polski, Czech i Niemiec	Wybrane wiadomości z historii Polski, Czech i Niemiec. Ważniejsze wydarzenia w historii Sudetów. Archeologia, osadnictwo, problematyka społeczna, kulturalna, gospodarcza, narodowościowa. Historia miast i miejscowości. Ważniejsze wydarzenia z historii współczesnej. Wybitne postacie historyczne, miejscowości i obiekty z nimi związane	30
2	Środowisko geograficzne Sudetów i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska geograficznego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym	20 /10/
3	Kultura i sztuka Sudetów	Historia kultury i sztuki Sudetów. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Obiekty architektury współczesnej. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne. Literatura, plastyka i muzyka. Wybitni twórcy dawni i współcześni. Prasa i wydawnictwa regionalne	18 /10/
4	Etnografia i kultura ludowa	Budownictwo drewniane, folklor, obrzędy, wierzenia, kultura ludowa. Skanseny, muzea i izby regionalne	10 /5/
5	Topografia, komunikacja, zagospodarowanie turystyczne	Szczegółowa topografia Sudetów, układ grzbietów górskich i dolin rzecznych, przebieg działów wodnych. Szlaki turystyczne, baza noclegowa, koleje linowe, wyciągi narciarskie, układ komunikacyjny, linie kolejowe i szosy, dojazdy i parkingi, panoramy z punktów widokowych.	40 /20/
6	Trasy dojazdowe w Sudety	Drogi, koleje, ważniejsze obiekty przy trasach dojazdowych	10
7	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek	Prowadzenie grupy wycieczkowej w warunkach ekstremalnych /mgła, burza, noc, oblodzenie, zabłądzenie itp./ Stan zdrowia turysty, przygotowanie kondycyjne, przeciwwskazania do uprawiania turystyki górskiej. Aklimatyzacja, choroba górską — jej objawy, zapobieganie i leczenie. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach, reanimacja, tamowanie krwotoków, unieruchamianie złamań. Improwizowany sprzęt transportowy i transport uszkodzonego. Wzywanie pomocy w górach. Podstawowe zasady asekuracji w terenie eksponowanym. Skład podstawowej apteczki przewodnika	22 /16/
OGÓŁEM			150/61/

Objaśnienia:

1. Dla przedmiotów wymienionych w lp. 1-6 tabeli obowiązują szczegółowe wiadomości o obszarze Sudetów Polskich oraz ogólne wiadomości o odpowiedniej części Sudetów Czeskich.

2. Użyte w pkt 1 określenie „odpowiednia część Sudetów Czeskich” oznacza dla obszaru zachodniego Sudetów: Góry Łużyckie, Góry Izerskie i Pasma Jesztędu oraz Karkonosze i Pogórze Karkonoskie, Wyżynę Bromowską, Góry Orlickie, Jesioniki oraz Góry Odrzańskie.

Załącznik nr 5

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH
– CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA DLA PRZEWODNIKÓW TATRZAŃSKICH**

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Szczegółowa tematyka	Liczba godzin /dni/
1	2	3	4
1	Topografia Tatr i zagospodarowanie turystyczne	Położenie, podział i granice Tatr. Główna grań Tatr i doliny walne, szczegółowa topografia Tatr - poszczególne doliny wraz z otoczeniem. Panoramy z ważniejszych szczytów, przełęczy i innych miejsc widokowych, szlaki turystyczne, główne węzły turystyczne. Zagospodarowanie: schroniska, kolejki, obiekty sakralne, leśniczówki oraz inne	34 godz.
2	Topografia Podtatrza i Pienin oraz zagospodarowanie turystyczne	Obszar i granice Podtatrza, granice Podhala, Spiszu, Liptowa i Orawy, obszar i podział Pienin, krainy geograficzne na Podtatrzu i ich charakterystyka topograficzna, szlaki turystyczne, charakterystyczne panoramy. Podział administracyjny i główne miasta na Podtatrzu, układ i charakterystyka sieci komunikacyjnej. Baza transportowa, noclegowa, gastronomiczna, handlowa i towarzysząca na Podtatrzu. Szlaki turystyczne i panoramy w Pieninach, zagospodarowanie turystyczne Pienin	14 godz.
3	Tereny przyległe do Podtatrza	Krainy geograficzne przylegające do Podtatrza, ich ogólna charakterystyka topograficzna, turystyczna i gospodarcza. Ciekawe miejsca, zabytki, obiekty, ważniejsze szlaki turystyczne i trasy samochodowe	6 godz.
4	Środowisko geograficzne Tatr, Podtatrza i Pienin i jego ochrona	Szczegółowa charakterystyka środowiska geograficznego. Charakterystyka parków narodowych i krajobrazowych oraz wybranych rezerwatów przyrody. Ciekawostki przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Obszary szczególnie zagrożone masowym ruchem turystycznym	28 godz.
5	Historia Podtatrza, poznawanie Tatr i działalność człowieka w Tatrach	Ważniejsze wydarzenia historyczne na Podtatrzu i w Tatrach. Początki osadnictwa, rozwój miast i wsi. Ważniejsze wydarzenia w historii XX wieku i współczesne. Wybitne postacie historyczne i miejsca z nimi związane. Historia Podhala, Spiszu, Orawy i Liptowa. Historia poznawania Tatr, początki i rozwój turystyki tatrzańskiej. Historia przewodnictwa, ratownictwa, taternictwa, taternictwa jaskiniowego i narciarstwa	14 godz.
6	Kultura i sztuka Podtatrza	Wpływ kultury Podtatrza na kulturę narodową. Tatry i Podtatrze w kulturze polskiej w dziedzinie literatury, muzyki i sztuki. Wybitne postacie ze świata kultury związane z Podtatrzem. Styl zakopiański. Zabytki architektury, malarstwa, rzeźby, muzea, galerie, stałe ekspozycje, główne imprezy kulturalne	10 godz.
7	Etnografia i kultura ludowa	Budownictwo drewniane. Folklor: gwara, strój, śpiew, muzyka, taniec, zwyczaje, obrzędy. Rodzaje twórczości ludowej: malarstwo, rzeźba, poezja, proza, haftowanie, koronkarstwo, snycerstwo, stolarka i kowalstwo artystyczne. Wybitni twórcy ludowi dawniej i dziś, pasterstwo, zawody wymarłe, dawne obiekty przemysłu ludowego. Skanseny, muzea, izby regionalne. Stałe imprezy folklorystyczne i regionalne, zespoły regionalne	10 godz.
8	Piśmiennictwo i literatura tatrzańska	Poezja i proza dotycząca Tatr i Podtatrza, przewodniki turystyczne, taternicze i specjalistyczne, mapy, aktualna prasa i periodyki	4 godz.
9	Zasady taternictwa letniego i zimowego. Bezpieczeństwo wycieczki i klienta w trudnym terenie górskim	Wyposażenie wspinacza, sprzęt wspinaczkowy i asekuracyjny. Technika wspinaczki skalnej, stanowiska i posługiwanie się liną, zakładanie poręczówek, ubezpieczanie turysty, zjazd na linie, technika podchodzenia na linie, prowadzenie na krótkiej linie. Wyposażenie do wspinaczki zimowej, technika wspinania w śniegu, asekuracja w śniegu i w lodzie, narzędzia lodowe i ich zastosowanie, wspinaczka w zimie. Skale trudności wspinaczkowych	6 godz.
10	Zasady narciarstwa	Wyposażenie narciarza i sprzęt. Ogólne zasady poruszania się na nartach: podchodzenie, trawersowanie, zjazdy. Kodeks narciarski. Narciarstwo turystyczne, <i>ski toure</i> . Stopnie i ocena zagrożenia lawinowego	3 godz.

1	2	3	4
11	Niebezpieczeństwa gór w warunkach tatrzańskich	Niebezpieczeństwa obiektywne związane z terenem i pogodą, choroba górską, niebezpieczeństwa subiektywne związane ze stanem psychofizycznym człowieka oraz jego postępowaniem	4 godz.
12	Pierwsza pomoc, podstawy ratownictwa i autoratownictwa	Pierwsza pomoc w różnych wypadkach i w przypadku zagrożenia życia, rozpoznawanie stanów zagrażających życiu, zabiegi reanimacyjne. Rodzaje urazów, zabezpieczenie, wykonywanie opatrunków, ułożenie rannego. Postępowanie w przypadkach oparzeń, odmrożeń, porażenia piorunem. Apteczka przewodnicka, górskie organizacje ratownicze i sposoby łączności z nimi. Autoratownictwo w różnych przypadkach	8 godz.
13	Metodyka przewodnictwa i etyka zawodowa	Dydaktyka przekazu przewodnickiego. Zaplanowanie i przeprowadzenie wycieczki. Sposoby nawiązywania kontaktu z grupą. Problematyka wycieczek szkolnych, osób dorosłych i grup specjalnych. Metodyka prowadzenia wycieczki na szlaku turystycznym trudnym i łatwym, w obiektach muzealnych. Metodyka prowadzenia wycieczek autokarowych. Kultura osobista, etyka przewodnicka, cechy psychofizyczne i walory przewodnika	5 godz.
14	Trasy dojazdowe w Tatry	Drogi i linie kolejowe dojazdowe w Tatry. Krainy geograficzne i ich krótka charakterystyka. Ciekawe obiekty położone przy trasie, miejsca na odpoczynek, postoje na trasie	4 godz.
15	Zajęcia praktyczne i terenowe	- wycieczki górskie piesze (szkolenie topograficzne - metodyczne) – 34 dni (18 Tatry Słowackie, 14 Tatry Polskie, 2 Pieniny) - wycieczki autokarowe (szkolenie topograficzne - metodyczne) – 8 dni (4 Podtatrze Słowackie, 4 Podtatrze Polskie) - szkolenie taternickie letnie – 5 dni - szkolenie taternickie zimowe – 5 dni - szkolenie narciarskie – 3 dni - szkolenie przyrodnicze w terenie – 6 dni - zajęcia z pierwszej pomocy – 2 dni - wycieczki do jaskiń – 2 dni	65 dni
		OGÓLEM	150 godz. + 65 dni

Uwaga:

Program szkolenia przewodników turystycznych górskich tatrzańskich klasy trzeciej w warunkach zimowych obejmuje następujące szlaki turystyczne (wyszkolony przewodnik górski tatrzański klasy trzeciej jest uprawniony do prowadzenia turystów w warunkach zimowych):

1. Całe Tatry Zachodnie - dopuszczone bez Giewontu

2. Tatry Wysokie dopuszczone bez następujących szlaków:

- REJON ORLEJ PERCI - Cała Orla Percé razem ze szlakami dojściowymi (od północy i od południa), z wyjątkiem następujących (dopuszczalnych) fragmentów szlaków:

Murowaniec - Stawy Gąsienicowe - fragment szlaku czarnego (na Świnicką Przełęcz) do połączenia ze szlakiem niebieskim w rejonie Zielonego Stawu

Murowaniec - Czarny Staw Gąsienicowy - fragment szlaku niebieskiego - do Czarnego Stawu Gąsienicowego

Murowaniec - Czarny Staw Gąsienicowy - fragment szlaku żółtego (na Kryżne)- Czerwony Staw w Dolinie Pańszczycy

Schronisko w Dolinie Pięciu Stawów Polskich - fragment niebieskiego szlaku (na Zawrat) do podnóża ramienia Kołowej Czuby

- W Dolinie Rybiego Potoku zakazane wszystkie szlaki, z wyjątkiem następujących dozwolonych:

Morskie Oko - Czarny Staw pod Rysami (fragment czerwonego szlaku)

Morskie Oko - Dolina Pięciu Stawów Polskich (szlak niebieski)

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW MIEJSKICH**

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny /w tym praktyczne/
1	Historia miasta na tle historii Polski	Historia miast w Polsce /ogólna charakterystyka miast zabytkowych/. Początki i przeszłość miasta. Miasto w okresie II Rzeczypospolitej i w czasie II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Współczesny rozwój miasta. Życie społeczno-polityczne. Wybitne postacie historyczne związane z miastem	30 /10/
2	Kultura i sztuka miasta	Zabytki miasta na tle historii sztuki w Polsce. Rozwój urbanistyczny miasta. Okresy świetności w historii Polski. Zabytki architektury, rzeźby i malarstwa. Muzea i pomniki. Place i ulice. Parki i ogrody. Instytucje naukowe i kulturalne. Szkolnictwo, wyższe uczelnie	60 /25/
3	Miasto współczesne	Położenie, powierzchnia, liczba mieszkańców, podział administracyjny /dzielnice, osiedla/. Życie społeczno-polityczne. Wybitne postacie współczesne miasta. Historia i współczesna gospodarka miasta. Najważniejsze obiekty przemysłowe i ich produkcja. Ważniejsze obiekty użyteczności publicznej. Współczesna architektura i budownictwo. Urządzenia socjalne i służba zdrowia. Główne atrakcje miasta. Miasto w literaturze, piosence i anegdocie. Problemy i osiągnięcia ekologiczne miasta	30 /15/
4	Geografia turystyczna miasta i regionu	Aktualne problemy miasta i regionu. Plany rozwoju miasta i okolic. Charakterystyka środowiska geograficznego. Trasy wylotowe. Miejscowości i obiekty o znaczeniu historycznym i turystycznym w najbliższej okolicy	30 /15/
5	Topografia miasta i strefy podmiejskiej	Układ komunikacyjny miasta, arterie przelotowe. Lokalizacja obiektów zabytkowych, gospodarczych i użyteczności publicznej. Baza turystyczna, sportowa i rekreacyjna. Lokalizacja parkingów	30 /20/
6	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek	Metodyka i technika prowadzenia grup wycieczkowych w mieście. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach. Skład podstawowej apteczki	20 /15/
		OGÓŁEM	200/100/

Załącznik nr 7

**PROGRAM PODSTAWOWEGO SZKOLENIA SPECJALISTYCZNEGO
DLA KANDYDATÓW NA PRZEWODNIKÓW TERENOWYCH**

I. Program szkolenia dla kandydatów nieposiadających uprawnień przewodnika

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny /w tym praktyczne/
1	Historia regionu na tle historii Polski	Wybrane wiadomości z historii Polski. Ważniejsze wydarzenia w historii regionu. Charakterystyka miast i miejscowości regionu /historia, ważniejsze zabytki, współczesność, ważniejsze obiekty użyteczności publicznej/. Region w okresie II Rzeczypospolitej i II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Ważniejsze zagadnienia z historii współczesnej	30
2	Kultura i sztuka regionu	Historia kultury i sztuki regionu. Wpływ kultury regionu na kulturę narodową. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Wybitne postacie historyczne, miejscowości, obiekty i pomniki z nimi związane. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne /wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania/. Prasa i wydawnictwa regionalne	30 /10/
3	Charakterystyka geograficzna regionu	Położenie i obszar, podział administracyjny, ludność /z uwzględnieniem mniejszości narodowych i religii/. Ukształtowanie powierzchni, klimat, wody /rzeki, jeziora, cieki wodne/. Zasoby naturalne i ich wykorzystanie. Ważniejsze gałęzie przemysłu, plany rozwoju gospodarczego. Najważniejsze obiekty gospodarcze, charakterystyka ich produkcji, dane statystyczne, możliwości zwiedzania. Gospodarka rolna regionu	30 /10/
4	Etnografia regionu	Kultura ludowa, strój i obrzędy ludowe, folklor. Budownictwo, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego. Skanseny, muzea i izby regionalne	15 /10/
5	Środowisko geograficzne regionu i jego ochrona	Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu. Parki narodowe i krajobrazowe. Rezerваты i pomniki przyrody, obszary chronione i atrakcyjne zespoły przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych	20 /10/
6	Zagospodarowanie turystyczne regionu	Baza turystyczna, ośrodki rekreacyjne i turystyczne. Szlaki turystyczne. Obiekty sportowe. Układ komunikacyjny regionu /drogi międzynarodowe, krajowe, lokalne, linie kolejowe, parkingi i dojazdy/. Kolejki linowe i wyciągi narciarskie	20 /10/
7	Terenoznawstwo i topografia	Orientacja w terenie: bez mapy, z mapą i kompasem, posługiwanie się mapą i kompasem. Topografia regionu /konfiguracja terenu/. Lokalizacja obiektów zabytkowych, przyrodniczych i współczesnych, drogi dojazdowe do nich. Mapy turystyczne, ich skale i rodzaje	25 /15/
8	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek terenowych	Specyfika prowadzenia wycieczek autokarowych, kolejowych i pieszych. Grupa w terenie i w obiekcie, współpraca z grupą. Współpraca z kierownicą. Posługiwanie się mikrofonem. Zasady oprowadzania po obiektach sakralnych. Przerwy na odpoczynek. Posługiwanie się anegdotą i dowcipem. Zasady bezpieczeństwa na wycieczkach terenowych. Pierwsza pomoc przedlekarska w nagłych wypadkach i zachorowaniach. Skład podstawowej apteczki	30 /20/
		OGÓLEM	200/85/

II. Program szkolenia dla przewodników rozszerzających uprawnienia na nowy obszar

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Godziny /w tym praktyczne/
1	2	3	4
1	Historia regionu na tle historii Polski	Wybrane wiadomości z historii Polski. Ważniejsze wydarzenia w historii regionu. Charakterystyka miast i miejscowości regionu /historia, ważniejsze zabytki, współczesność, ważniejsze obiekty użyteczności publicznej/. Region w okresie II Rzeczypospolitej i II wojny światowej. Odbudowa ze zniszczeń wojennych. Ważniejsze zagadnienia z historii współczesnej	20
2	Kultura i sztuka regionu	Historia kultury i sztuki regionu. Wpływ kultury regionu na kulturę narodową. Zabytki architektury, malarstwa i rzeźby. Wybitne postacie historyczne, miejscowości, obiekty i pomniki z nimi związane. Muzea, instytucje naukowe i kulturalne /wiadomości o zbiorach i zasadach zwiedzania/. Prasa i wydawnictwa regionalne	20 /10/

1	2	3	4
3	Geografia gospodarcza regionu	Położenie i obszar, podział administracyjny, ludność /z uwzględnieniem mniejszości narodowych i religii/. Ukształtowanie powierzchni, klimat, wody /rzeki, jeziora, ciekły wodny/. Zasoby naturalne i ich wykorzystanie. Ważniejsze gałęzie przemysłu, plany rozwoju gospodarczego. Najważniejsze obiekty gospodarcze, charakterystyka ich produkcji, dane statystyczne, możliwości zwiedzania. Gospodarka rolna regionu	20 /10/
4	Etnografia regionu	Kultura ludowa, strój i obrzędy ludowe, folklor. Budownictwo, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego. Skanseny, muzea i izby regionalne	15 /10/
5	Środowisko geograficzne regionu i jego ochrona	Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu. Parki narodowe i krajobrazowe. Rezerваты i pomniki przyrody, obszary chronione i atrakcyjne zespoły przyrodnicze. Zasady ruchu turystycznego na obszarach chronionych	10 /5/
6	Zagospodarowanie turystyczne regionu	Baza turystyczna, ośrodki rekreacyjne i turystyczne. Szlaki turystyczne. Obiekty sportowe. Układ komunikacyjny regionu /drogi międzynarodowe, krajowe, lokalne, linie kolejowe, parkingi i dojazdy/. Kolejki linowe i wyciągi narciarskie.	5 /5/
7	Terenoznawstwo i topografia	Orientacja w terenie: bez mapy, z mapą i kompasem, posługiwanie się mapą i kompasem. Topografia regionu /konfiguracja terenu/. Lokalizacja obiektów zabytkowych, przyrodniczych i współczesnych, drogi dojazdowe do nich. Mapy turystyczne, ich skale i rodzaje	10 /10/
		OGÓLEM	100/50/

**PROGRAM UZUPEŁNIAJĄCEGO SZKOLENIA DLA KANDYDATÓW
NA PRZEWODNIKÓW GÓRSKICH KLASY DRUGIEJ I PIERWSZEJ**

I. Program szkolenia uzupełniającego dla przewodników górskich beskidzkich i sudeckich ubiegających się o klasę drugą i pierwszą

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny	Liczba godzin /w tym praktycznych/
1	Historia i gospodarka wybranego obszaru	Szczegółowe wiadomości z historii wybranego obszaru; archeologia, osadnictwo, problemy społeczne, kulturalne, narodowościowe; szczegółowa historia miast i miejscowości, ważne wydarzenia historyczne, postacie historyczne ważne dla obszaru oraz obiekty z nimi związane; historia współczesna i rozwój gospodarczy	30
2	Geografia i geologia	Szczegółowe wiadomości z geografii regionu. Topografia: układ grzbietów górskich, dolin rzecznych, punkty widokowe i panoramiczne. Wybrane zagadnienia z geologii i morfologii. Charakterystyka środowiska przyrodniczego; parki narodowe, krajobrazowe, rezerваты, pomniki przyrody. Zasady uprawiania turystyki na obszarach chronionych	20 /10/
3	Etnografia, kultura i sztuka regionu	Historia kultury i sztuki obszaru, grupy etniczne i ich wpływ na kulturę ludową, sztukę; budownictwo i zabytki architektury, malarstwa i rzeźby; przykłady architektury współczesnej; muzea, skanseny, izby regionalne; instytucje naukowe, kulturalne, ośrodki przemysłu i rzemiosła ludowego – zasady zwiedzania; kultura ludowa: strój, obrzędy, wydawnictwa regionalne, twórcy ludowi	18 /10/
4	Zagospodarowanie turystyczne, komunikacja, szlaki turystyczne	Szczegółowe wiadomości o przebiegu szlaków turystycznych w wybranym obszarze, baza noclegowa (schroniska, stacje turystyczne i inne obiekty); koleje linowe, wyciągi narciarskie, szlaki komunikacyjne, linie kolejowe, dojazdy do ważniejszych obiektów; parkingi, w tym leśne, turystyczne przejścia graniczne; zasady poruszania się w strefie nadgranicznej	50 /30/
5	Metodyka i technika prowadzenia wycieczek w warunkach zimowych	Zasady poruszania się w terenie skalnym, śnieżnym, lodowym (sprzęt, zasady asekuracji). Meteorologia: czynniki pogodotwórcze, rodzaje chmur, fronty atmosferyczne, przewidywanie pogody na podstawie obserwacji zjawisk atmosferycznych; wpływ warunków atmosferycznych na zagrożenie zdrowia i życia uczestników wycieczek górskich (mgła, śnieg, wiatr, temperatura, burza, oblodzenie, lawiny). Wypadki: pierwsza pomoc, reanimacja, unieruchamianie kończyn, transport rannego, improwizowane środki transportu, lawinoznawstwo, ekwipunek przewodnika (ubiór, apteczka, plecak, płachta biwakowa)	32 /24/
		OGÓŁEM	150 /74/

II. Program szkolenia przewodników tatrzańskich ubiegających się o wyższe klasy

1. Szkolenie praktyczne przewodników tatrzańskich na drugą klasę może odbywać się na zasadzie zorganizowanego kursu lub w formie prowadzonego przez instruktorów przewodnictwa szkolenia indywidualnego.

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Szczegółowa problematyka	Liczba godzin /dni/
1	Topografia Tatr	Szczegółowa topografia Tatr, poszczególnych masywów, dolin i szczytów ze szczególnym uwzględnieniem topografii rejonów taternickich oraz szczytów i przełęczy, na które mogą prowadzić klientów przewodnicy drugiej klasy. Panoramy z poszczególnych szczytów	30 godz.
2	Turystyka zimowa i narciarstwo wysokogórskie	Zasady turystyki zimowej. Zimowe niebezpieczeństwa gór, lawinoznawstwo. Metodyka prowadzenia wycieczek i klientów w warunkach zimowych oraz wycieczek narciarskich	15 godz.
3	Taternictwo letnie i zimowe	Szczegółowe wiadomości z zakresu taternictwa letniego i zimowego. Sprzęt, techniki wspinaczkowe, zasady asekuracji	8 godz.
4	Metodyka	Metodyka prowadzenia klientów poza szlakami znakowanymi w terenie łatwym i trudnym oraz na drogach taternickich	8 godz.
5	Przyroda Tatr, Podtatrza i Pienin	Poszerzenie i pogłębienie wiadomości z tego zakresu. Szczegółowe wiadomości o parkach narodowych i rezerwach na tym terenie. Aktualne problemy ochrony przyrody i zagrożeń ekologicznych	8 godz.
6	Pierwsza pomoc i ratownictwo	Kontynuacja szkolenia	6 godz.
7	Szkolenie praktyczne	Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do III stopnia trudności w warunkach letnich — 5 dni. Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do II stopnia trudności w warunkach zimowych — 5 dni. Prowadzenie na trasach poza oznakowanymi szlakami — 10 dni. Prowadzenie wycieczek narciarskich — 5 dni	25 dni
		OGÓLEM	75 godz. + 25 dni

2. Szkolenie praktyczne przewodników tatrzańskich na pierwszą klasę powinno się odbywać w formie szkolenia indywidualnego, prowadzonego przez instruktorów, zarówno na drogach wspinaczkowych, jak i narciarskich i poza szlakami oznakowanymi.

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Szczegółowa problematyka	Liczba godzin /dni/
1	Topografia Tatr	Szczegółowa topografia rejonów taternickich oraz szczytów i przełęczy, na które mogą prowadzić klientów przewodnicy pierwszej klasy	30 godz.
2	Taternictwo letnie i zimowe	Kontynuacja szkolenia	10 godz.
3	Narciarstwo wysokogórskie i ski-alpinizm	Metodyka prowadzenia wycieczek narciarskich. Technika i metodyka ski-alpinizmu	10 godz.
4	Przyroda Tatr i jej ochrona	Wybrane i poszerzone zagadnienia z tej dziedziny. Aktualne problemy ochrony przyrody i zagrożeń ekologicznych.	9 godz.
5	Metodyka	Metodyka prowadzenia klientów poza szlakami znakowanymi w terenie łatwym i trudnym oraz na drogach taternickich	6 godz.
6	Szkolenie praktyczne	Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do IV stopnia trudności w warunkach letnich — 6 dni. Prowadzenie na drogach wspinaczkowych w Tatrach do III stopnia trudności w warunkach zimowych — 6 dni. Prowadzenie na trasach narciarskich wysokogórskich w Tatrach (ski - tury) — 6 dni. Prowadzenie na trasach poza oznakowanymi szlakami — 10 dni	28 dni
		OGÓLEM	65 godz. + 28 dni

Załącznik nr 9

**PROGRAM SZKOLENIA UZUPEŁNIAJĄCEGO DLA PRZEWODNIKÓW TATRZAŃSKICH
PROWADZĄCYCH WYCIECZKI POWYŻEJ III STOPNIA TRUDNOŚCI
W WARUNKACH ZIMOWYCH I IV STOPNIA TRUDNOŚCI
W WARUNKACH LETNICH (PRZEWODNIKÓW WYSOKOGÓRSKICH)**

Uwagi ogólne:

1. Kolejność tematów realizowanych w trakcie szkolenia powinna odpowiadać kolejności ich przedstawienia w programie.
2. Do szkolenia uzupełniającego w zakresie prowadzenia wycieczek wysokogórskich dopuszcza się przewodników tatrzańskich, którzy złożą wykaz przejść, obejmujący przejścia skalne wielowyciągowe, przejścia lodowe i mikstowe oraz przejścia narciarskie, a także zdadzą egzamin wstępny obejmujący:
  - a) w zakresie narciarstwa: jazdę terenową, techniki narciarskie i narciarstwo wysokogórskie,
  - b) w zakresie alpinizmu: umiejętności indywidualne w skale i lodzie oraz prowadzenie na drodze wspinaczkowej w górach.
3. Szkolenie kończy egzamin składający się z trzech części: egzamin teoretyczny, egzamin praktyczny w warunkach letnich i egzamin praktyczny w warunkach zimowych.

Program szkolenia

Lp.	Temat	Problematyka szczegółowa	Czas trwania
1	Teoria przewodnictwa wysokogórskiego	Sprzęt i teoria asekuracji. Dydaktyka i metodyka. Fizjologia wysiłku i podstawy medycyny sportu. Wypadki, pierwsza pomoc. Śnieg i lawinoznawstwo. Meteorologia. Podstawy nawigacji. Ochrona przyrody. Terminologia fachowa w językach obcych	30 godz.
2	Kurs lawinowy		6 dni
3	Wspinaczka skałkowa i metodyka		6 dni
4	Ratownictwo		6 dni
5	Kurs skalny		12 dni
6	Kurs lodowy		13 dni
7	Narciarstwo pozatrasowe i metodyka		3 dni
8	Kurs zimowy		14 dni
9	Praktyka	Demonstracja technik narciarskich, skalnych i lodowych. Umiejętności prowadzenia klientów w skale, lodzie i śniegu. Umiejętność prowadzenia klientów w warunkach zimowych. Umiejętności w zakresie szkolenia klientów	40 dni
		OGÓŁEM	30 godz. + 100 dni

PROGRAM SZKOLENIA DLA KANDYDATÓW NA PILOTÓW WYCIECZEK

Program szkolenia

Lp.	Przedmiot	Zakres tematyczny przedmiotu	Liczba godzin
1	Przemysł turystyczny w Polsce i na świecie	Podstawowe definicje i określenia według terminologii Światowej Organizacji Turystyki, biura i organizacje turystyczne, rodzaje turystyki i form wypoczynku, samorząd gospodarczy w rozwoju turystyki, polityka państwa w zakresie rozwoju turystyki. Zasady zrównoważonego rozwoju turystyki	6
2	Obsługa ruchu turystycznego	Zasady powstania „produktu turystycznego”, rodzaje umów z partnerami, zasady odpraw grup, dokumentacja grup przyjazdowych, techniki realizacji grup przyjazdowych, zasady rozliczania, sieci hotelowe i gastronomiczne oraz zasady współpracy z hotelami i gastronomią, rodzaje i specyfikacja transportu turystycznego, grupy specjalistyczne. Zasady odpraw grup, dokumentacja grup wyjazdowych, techniki realizacji grup wyjazdowych, zasady rozliczania grup wyjazdowych, w tym obowiązki dewizowe, grupy specjalistyczne, w tym tramping i trekking. Przyjmowanie i załatwianie reklamacji klientów. Możliwości zmiany programu imprez turystycznych. Ocena jakości usług turystycznych	36
3	Geografia turystyczna Polski i Europy. Podstawy krajoznawstwa.	Główne centra i trasy turystyczne Polski i Europy. Szlaki komunikacyjne, dojazdy do centrów miast i przejść granicznych. Umiejętność posługiwania się mapą i orientacji w terenie. Metodyka przygotowywania opisu tras i miejscowości. Style architektoniczne i zabytki. Rodzaje obszarów chronionych w Polsce i Europie oraz zasady ruchu turystycznego na tych obszarach. Skarby kultury w Polsce i ich lokalizacja. Informacja turystyczna, w tym wydawnictwa, muzea, skanseny, mniejszości narodowe, religie	24
4	Struktura polityczno-społeczno-ekonomiczna kraju i świata	System polityczny w Polsce na tle systemów światowych. Struktura władzy w Polsce. Narodowość, ludność. Podział administracyjny kraju. Podstawowe wiadomości z geografii gospodarczej Polski i świata. Religie w Polsce i na świecie	8
5	Przepisy prawne w turystyce	Umowy zawierane w turystyce. Ochrona konsumenta w umowach organizatora turystyki z klientem. Odpowiedzialność prawna organizatora turystyki i pilota. Zatrudnianie pilotów w oparciu o umowę o pracę i umowy cywilnoprawne. Prawa i obowiązki pilota, przepisy regulujące funkcjonowanie pilotażu. Regulacja ruchu osobowego: przepisy paszportowe, celne, wizowe, dewizowe i meldunkowe. Opieka konsularna	14
6	Bezpieczeństwo i ochrona zdrowia oraz mienia turystów	Formy ubezpieczenia turystów, protokoły szkód, postępowanie pilota w sytuacjach nadzwyczajnych, podstawy udzielania pierwszej pomocy przedlekarskiej w nagłych wypadkach i zachorowaniach. Skład podstawowej apteczki	14
7	Pilot a grupa	Rozwiązywanie konfliktów, podstawy komunikowania, <i>public relations</i> , techniki wpływania na zbiorowość, elementy marketingu, efektywne techniki sprzedaży, kształtowanie pozytywnego wizerunku kraju, biura i pilota	18
8	Zajęcia praktyczne	Wycieczka krajowa lub zagraniczna, minimum jeden nocleg w obiekcie hotelowym	3 dni
		OGÓŁEM	120 godz. + 3 dni

WZÓR ŚWIADECTWA ZDANIA EGZAMINU
PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH I PILOTÓW WYCIECZEK

pieczęć podłużna

**Świadectwo
zdania egzaminu**

Pan(i) ..... urodzony/a/ dnia .....

w ..... imiona rodziców ...../ .....

zamieszkały /a/ .....

złożył/a/ w dniu .....

egzamin..... w zakresie wymaganym od

przewodników turystycznych *) ..... **) pilotów wycieczek.

Świadectwo wydane zostało na podstawie protokołu egzaminacyjnego nr .....

z dnia .....

Komisji Egzaminacyjnej ..... powołanej przez Wojewodę

.....

.....

(pieczęć i podpis)

..... , ...
(miejsowość) (data wystawienia)

*) Niepotrzebne skreślić.

**) Rodzaj przewodnictwa: górskie, miejskie, terenowe.

WZÓR ŚWIADECTWA ZNAJOMOŚCI JĘZYKA OBCEGO W ZAKRESIE WYMAGANYM
OD PRZEWODNIKÓW TURYSTYCZNYCH I PILOTÓW WYCIECZEK

pieczęć podłużna

**Świadectwo
znajomości języka obcego**

Pan(i) ..... urodzony/a/ dnia .....

w ..... imiona rodziców...../ .....

zamieszkały /a/ .....

złożył/a/ w dniu .....

egzamin ze znajomości języka ..... w zakresie wymaganym od:
przewodników turystycznych *) ..... **) pilotów wycieczek.

Świadectwo wydane zostało na podstawie protokołu egzaminacyjnego nr .....
z dnia .....

Komisji Egzaminacyjnej Języka ..... powołanej przez Wojewodę

.....

.....
(pieczęć i podpis)

.....,
(miejscowość)

.....
(data wystawienia)

*) Niepotrzebne skreślić.

**) Rodzaj przewodnictwa: górskie, miejskie, terenowe.

WZÓR LEGITYMACJI PRZEWODNIKA MIEJSKIEGO I TERENOWEGO

Okładka zewnętrzna

	<i>Godło państwa</i> LEGITYMACJA PRZEWODNIKA TURYSTYCZNEGO

Strony wewnętrzne 1 i 2

Wojewoda	Posiadacz legitymacji jest: przewodnikiem turystycznym		
<table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: center; vertical-align: middle;">miejsce na fotografię</td> <td> LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia ..... </td> </tr> </table> ..... podpis posiadacza	miejsce na fotografię	LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia	Wszystkie władze proszone są o udzielenie w razie potrzeby pomocy okazicielowi niniejszej legitymacji mp. .... podpis wystawiającego ....., dnia .....
miejsce na fotografię	LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia		

Strony wewnętrzne 3 i 4

Posiadacz legitymacji ma prawo prowadzenia wycieczek turystycznych po obszarze:	Posiadacz legitymacji ma prawo oprowadzania wycieczek zagranicznych w następujących językach obcych:
..... mp.	..... mp.
..... mp.	..... mp.
..... mp.	..... mp.

Opis techniczny:

Legitymacja zawiera 6 stron (łącznie z okładkami).

Format legitymacji rozłożonej 21 cm x 7,5 cm (1/4 wielkości arkusza A-4).

Format legitymacji złożonej 10,5 x 7,5 cm.

Kolor okładki – ciemna zieleń.

WZÓR LEGITYMACJI PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO

Okładka zewnętrzna

	Godło państwa LEGITYMACJA PRZEWODNIKA GÓRSKIEGO

Strony wewnętrzne 1 i 2

Wojewoda..... <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; text-align: center; vertical-align: middle;">miejsce na fotografię</td> <td style="padding: 2px;"> LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia .... podpis posiadacza </td> </tr> </table>	miejsce na fotografię	LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia .... podpis posiadacza	Posiadacz legitymacji jest: przewodnikiem górskim ..... klasy trzeciej Wszystkie władze proszone są o udzielenie w razie potrzeby pomocy okazicielowi niniejszej legitymacji mp. .... podpis wystawiającego ..... , dnia .....
miejsce na fotografię	LEGITYMACJA Nr .... imię ..... nazwisko ..... data urodzenia .... podpis posiadacza		

Strony wewnętrzne 3 i 4

Posiadacz legitymacji ma prawo prowadzenia wycieczek turystycznych po obszarze górskim:	Posiadacz legitymacji ma uprawnienia: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;"> mp. mp. mp. </td> <td style="width: 50%;"> przewodnika ..... klasy drugiej przewodnika ..... klasy pierwszej do prowadzenia wycieczek wysokogórskich </td> <td style="width: 50%; text-align: center;"> mp. mp. mp. </td> </tr> </table>	mp. mp. mp.	przewodnika ..... klasy drugiej przewodnika ..... klasy pierwszej do prowadzenia wycieczek wysokogórskich	mp. mp. mp.
mp. mp. mp.	przewodnika ..... klasy drugiej przewodnika ..... klasy pierwszej do prowadzenia wycieczek wysokogórskich	mp. mp. mp.		

Strony wewnętrzne 5 i 6

Posiadacz legitymacji ma prawo oprowadzania wycieczek zagranicznych w następujących językach obcych:	
..... mp.	
..... mp.	
..... mp.	

Opis techniczny:

Legitymacja zawiera 8 stron (łącznie z okładkami).

Format legitymacji rozłożonej 21 cm x 7,5 cm (1/4 wielkości arkusza A-4).

Format legitymacji złożonej 10,5 x 7,5 cm.

Kolor okładki: ciemna zieleń.

WZÓR LEGITYMACJI PILOTA WYCIECZEK

WOJEWODA .....
 LOCAL AUTHORITY

LEGITYMACJA N/CARD NO: .....

.....
 Imię i nazwisko /Name and surname

.....
 data urodzenia / date of birth

JEST PILOTEM WYCIECZEK
 IS A LICENSED TOUR LEADER

.....
 Data uzyskania uprawnień .....
 Qualified on

.....
 podpis/signature

ZNAJOMOŚĆ JEZYKÓW OBCYCH /LANGUAGES SPOKEN:

1. .... mp. 3 ..... mp.
 2. .... mp. 4 ..... mp.

Wszelkie władze prośzone są o udzielenie pilotowi
 pomocy w wykonywaniu jego obowiązków

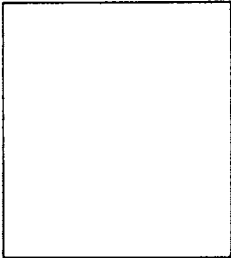
All authorities are kindly requested to render assistance to
 the holder of this card in performing his/her duties

.....
 /pieczęć i podpis /stamp & signature

..... data/ date .....

Legitymacja w formie książeczki bez stron wewnętrznych, oprawiona w skórę lub tworzywo.
 Na zewnętrznej pierwszej stronie okładki tłoczony orzeł.
 Format legitymacji złożonej 21 cm x 7,5 cm (1/4 wielkości arkusza A-4).
 Format legitymacji złożonej 10,5 cm x 7,5 cm.
 Kolor okładki: biały.

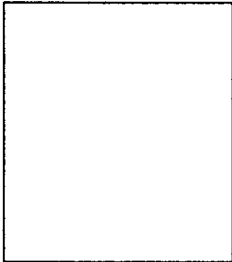
WZÓR IDENTYFIKATORA
PRZEWODNIKA TURYSTYCZNEGO

	WOJEWODA .....
	LOCAL AUTHORITY .....
	Nr / CARD NO: .....
	..... Imię i nazwisko / Name and surname
JEST PRZEWODNIKIEM TURYSTYCZNYM IS A LICENSED GUIDE	
Identyfikator ważny do: ..... expiry date	

Opis techniczny:

Arkusz papieru – gramatura 160 g/m² foliowany.
Format legitymacji złożonej 10,5 x 7,5 cm.
Kolor kremowy.

WZÓR IDENTYFIKATORA PILOTA WYCIECZEK

	WOJEWODA
	..... LOCAL AUTHORITY
	Nr/CARD NO: .....
	..... Imię i nazwisko /Name and surname
JEST PILOTEM WYCIECZEK IS A LICENSED TOUR LEADER	
Identyfikator ważny do: expiry date:	

Opis techniczny:

Arkusz papieru – gramatura 160 g/m² foliowany.

Format legitymacji złożonej 10,5 x 7,5 cm.

Kolor biały.